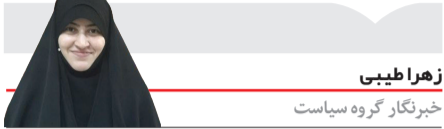

فرامتن توافق بر سر آزادی زندانیان در آستانه شهریور ۱۴۰۲ چیست؟

مبادله‌اپوزیسیون

زهرا طیبی

خبرنگار گروه سیاست

مدت‌ها بود که زمزمه‌هایی درمورد توافق ایران و آمریکا بر سر تبادل زندانیان و آزادسازی بخشی از داری‌های بلوکه‌شده ایران به گوش می‌رسید. این زمزمه‌ها از روز پنجشنبه رسمیت بیشتری به خود گرفته و مقامات ایرانی نیز صحت آن را تایید کرده‌اند. آزادسازی منابع بلوکه‌شده ایران توافقی بود که چندین ماه قبل ایران و آمریکا بر سر محتوای آن به جمع بندی رسیده بودند اما ارزیابی غلط آمریکا از فضای ایران آنها را از موضع توافق به سمت ایجاد تنش حداکثری با ایران سوق داد. پس از شکست پروژه آشوب در سال گذشته حال دیوار واقعیت جامعه ایران کاخ سفید را به نقطه شروع بازگردانده است. توافق آمریکا با ایران آن هم در شرایطی که اپوزیسیون به امید حمایت غربی‌ها در تلاش برای ایجاد موج جدیدی از آشوب در سالگرد مهسا امینی هستند ضربه سختی به اپوزیسیون محسوب می‌شود. این توافق اگرچه اقدام مثبت و شایسته تحسینی محسوب می‌شود اما یک نقطه ضعف همیشگی در مورد آن همچنان مشهود است. عدم داشتن پیوست رسانه‌ای برای توافق باعث شده تا عنان فضای رسانه‌ای به دست غربی‌ها افتاده و آنها هرگونه که می‌خواهند به روایت‌سازی درمورد محتوای توافق بپردازند. در ادامه ضمن مرور اخبار ضد و نقیض و روایت‌های متفاوت رسانه‌های داخلی و خارجی پیرامون توافق صورت‌گرفته به اثرات فرامنتی این توافق پرداخته‌ایم.

آنچه درمورد توافق گفته شد

سخنگوی شورای امنیت ملی آمریکا روز پنجشنبه خبر انتقال پنج آمریکایی از زندان به حبس خانگی را اعلام کرد. آدرین واتسون، زندانیان آزادشده را این‌گونه معرفی کرد: «سیامک نمازی، مراد طاهباز، عماد شرقی و دو آمریکایی که نخواستند نام‌شان فاش شود.» شبکه خبری سی‌ان‌ان آمریکا نیز در همان روز به نقل از مشاور حقوقی یکی از زندانیان دوتابعیتی در ایران اعلام کرد که چهار زندانی دوتابعیتی از زندان اوین به حبس خانگی در هتلی منتقل شده‌اند. در پی این خبر نیویورک تایمز در گزارشی اعلام کرد که آمریکا و ایران به توافقی دست یافته‌اند که براساس آن در ازای دسترسی تهران به ۴ میلیارد دلار از داری‌های مسدودشده خود برای مقاصد بشردوستانه و آزادی چندین ایرانی زندانی توسط آمریکا، تهران پنج زندانی آمریکایی را آزاد خواهد کرد. این روزنامه آمریکایی مدعی شد مراد طاهباز، سیامک نمازی و عماد شرقی از جمله زندانیان آزاد شده توسط ایران هستند. نیویورک تایمز همچنین اعلام کرد که یک زن و یک مرد دیگر که نام‌شان مشخص نیست نیز در بین آزادشدگان هستند. این روزنامه آمریکایی در ارائه مشخصات این دو زندانی صرفا به این عبارات اکتفا کرده که یک نفر از آنها دانشمند و دیگری تاجر است. پس از انتشار این خبر رسانه‌های داخلی ایران نیز جزئیاتی را منتشر کردند. در گزارش خبری که خبرگزاری تسنیم در این باره منتشر کرد آمده است: «فرآیند اجرای توافق ایران و آمریکا برای تبادل زندانیان و همچنین آزادسازی پول‌های بلوکه‌شده ایران در کره جنوبی آغاز شده است. براساس این گزارش، در این فرآیند قرار است ابتدا ۶ میلیارد دلار از پول‌های ایران در کره از واحد وون (واحد پول کره جنوبی) به یورو تبدیل شود که این مهم انجام شده و در ادامه بناست که به حساسی در قطر واریز شود تا در اختیار ایران قرار گیرد. پس از واریز این پول به حساسی در قطر، تبادل زندانیان نیز به انجام می‌رسد. در این تبادل، چهار تبعه آمریکایی (سیامک نمازی، عماد شرقی، مراد طاهباز و یک زندانی دیگر) در قبال آزادسازی همان تعداد یا بیشتر از ایرانیان در بند آمریکا آزاد می‌شوند.» تسنیم همچنین مدعی شد: «تا وقتی که پول‌های ایران کامل به قطر منتقل نشود، زندانیان آمریکایی آزاد نمی‌شوند.» پس از انتشار گزارش‌های ضد و نقیض در مورد تعداد زندانیان مبادله‌شده نهایتا نخستین واکنش رسمی ایران به این خبر را نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد بروز داد. محمد ندری، سفیر و نماینده دائم جدید جمهوری اسلامی ایران دو دفتر سازمان ملل متحد روز پنجشنبه خبر خروج زندانیان دوتابعیتی از زندان اوین تهران را تایید کرد و گفت: «این خروج در چهارچوب یک توافق با واسطه‌گری کشور ثالث صورت گرفته است تا طرفین ۵ زندانی مورد نظر را به‌طور متقابل آزاد کنند و مشمول بخشش قرار دهند.» علی باقری، معاون وزیر امور خارجه طی توییتی به اخبار منتشرشده در مورد توافق ایران و آمریکا این‌گونه واکنش نشان داد: «فرآیند آزادسازی چند میلیارد دلار از داری‌های ایران که چند سال است به‌طور غیرقانونی توسط آمریکا توقیف شده، آغاز شد. ایران تضمین لازم برای پایبندی آمریکا به تعهدات خود را دریافت کرده است. آزادی چند ایرانی که به‌طور غیرقانونی در آمریکا بازداشت شده بودند در این چهارچوب است.» بعد از آنکه برخی خبرنگاران غربی ادعا کردند ایران دسترسی مستقیم به منابع خود ندارد و باید صرفا از طریق سفارش به شرکت‌های قطری منابع خود را برای تهیه غذا و دارو و تعداد محدودی تجهیزات پزشکی صرف کند، محسن ندری، مشاوره رسانه‌ای تیم مذاکره‌کننده

ایران چنین اظهاراتی را ادعایی نادرست توصیف کرد که توسط افراد ناخرسند از این توافق ساخته شده است. مردی مدعی شد ایران به داری‌های آزادشده خود دسترسی مستقیم و کامل خواهد داشت و شرکت‌های قطری نقشی نخواهند داشت. بانک‌های ایران بر این داری‌ها کنترل کامل خواهند داشت و می‌توانند بدون محدودیت کالا و خدمات خریداری کنند. خبرگزاری ایرنا نیز به نقل از یک منبع آگاه منابع آزادشده ایران را ۱۰ میلیارد دلار اعلام کرده و جزئیات مالی توافق صورت‌گرفته را این‌گونه تشریح کرد: «۶ میلیارد دلار از پول‌های بلوکه‌شده ایران در کره جنوبی، به‌همراه مقدار قابل توجهی از وجوه ایران در بانک TBI عراق آزاد خواهد شد. فرآیند آزادسازی مبلغ دیگری از وجوه ایران در یکی از بانک‌های اروپایی نیز آغاز شده است. وجوه بلوکه‌شده در کره باید در یکی از بانک‌های سوئیس تبدیل به یورو شود و واریز وجوه به بانک سوئیس تایید شده و این اقدام آماده انتقال به قطر است. براساس توافق صورت‌گرفته زندانیان به محلی غیر از زندان منتقل شده‌اند اما تا زمانی که پول‌های آزادشده به حساب‌های مدنظر ایران واریز نشود، تبادل صورت نخواهد گرفت. تبادل زندانیان پس از حصول اطمینان ایران از در دسترس بودن منابع مالی آزادشده در قطر انجام خواهد گرفت. «نهایتا وزارت خارجه ایران روز گذشته در بیانیه‌ای کلیاتی از توافق صورت‌گرفته را این‌گونه تشریح کرد: «فرآیند آزادسازی چند میلیارد دلار از داری‌های جمهوری اسلامی ایران که برای چند سال به‌طور غیرقانونی در کره جنوبی توسط آمریکا توقیف شده بود، آغاز شد. ایران تضمین لازم برای پایبندی آمریکا به تعهدات خود در این خصوص را دریافت کرده است. آزادسازی و رفع محدودیت از منابع مالی جمهوری آمریکا تسنیم در این باره منتشر کرد نگرانی بانک‌های خارجی از تحریم‌های ظالمانه ایالات متحده مسدود شده یا استفاده از آنها سخت شده است، همواره در دستور کار وزارت امور خارجه قرار داشته است. نحوه بهره‌برداری از منابع و داری‌های مالی رفع توقیف‌شده در اختیار جمهوری اسلامی ایران بوده و این منابع برای نیازهای مختلف کشور حسب تشخیص مراجع ذی صلاح هزینه خواهد شد. علاوهبر آزادسازی منابع مالی که به صورت غیرقانونی توقیف شده بود، حمایت از حقوق ایرانیان در سرتاسر جهان جزء وظایف ذاتی وزارت امور خارجه است. در این چهارچوب، آزادی تعدادی از زندانیان بی‌گناه ایرانی که طی سال‌های گذشته به‌طور غیرقانونی با اتهام‌واهی دور زدن تحریم‌های ظالمانه آمریکا، در این کشور دستگیر و زندانی شده‌اند، به‌طور جدی توسط دستگاه دیپلماسی پیگیری شده است. در این راستا، آزادی تعدادی از زندانیانی که به‌طور غیرقانونی توسط آمریکا بازداشت شده‌اند، به‌زودی محقق خواهد شد. یادآوری می‌نماید که زندانیان مدنظر آمریکا کماکان در ایران حضور دارند.»

توافقی که نقشه براندازها را نقش بر آب کرد

چند روزی می‌شود که دوباره دوربین‌های رسانه‌های فارسی‌زبان خارجی روشن شده و به دنبال تولید محتوا برای کانال‌های خبری این رسانه‌ها در ایام نزدیک به سالگرد فوت مهسا امینی هستند. در این میان از جسیاندن یک برجسب یا اسپری کردن یک نوشته روی دیوار هم تولید محتوا می‌کنند تا به‌نحوی این‌طور القا کنند که قرار است خیابان‌های ایران دوباره ناآرام شود و آنها نیز سوار بر این موج از آب گل‌آلود ماهی بگیرند. در این مدت این رسانه‌ها در کنار انتشار فراخوان‌هایی برای سالگرد فوت مهسا امینی، از کنار کوچک‌ترین اخبار یا شایعه‌ای که بتواند جو جامعه داخل ایران را ملتهب کند بی‌تفاوت عبور نکرده‌اند. ناآرامی دوباره دانشگاه‌های ایران دیگر پروژه‌ای است که این رسانه‌ها اکنون در دستورکار دارند؛ با انتشار این خبر که نهاد‌های امنیتی، چند دانشجوی یک دانشگاه را به دلیل اینکه در تجمعات سال گذشته حضور داشتند، دوباره احضار کرده‌اند

عادت غلطی که ترک نمی‌شود

درحالی‌که آمریکا در یک سال اخیر مسیر تقابل با ایران را در پیش گرفته رسانه‌های غربی تلاش دارند تا در ماجرای تعویق توافق در مورد تبادلات زندانیان ایران را مقتصر جلوه داده و جاسوسان دوتابعیتی را نیز بی‌گناه معرفی کنند. بی‌برنامگی دستگاه دیپلماسی ایران در حوزه رسانه حتی در زمان واکنش نشان دادن به اخبار رسانه‌های غربی هم کاملاً مشهود است. دیرترین واکنش به این اخبار را تاکنون وزارت خارجه آن هم با انتشار کلیاتی از توافق داشته است. درز اطلاعات مذاکرات با آمریکا به رسانه‌های غربی نخستین بار نیست که اتفاق می‌افتد. از زمانی که آمریکا پس از توافق

موقت در جریان مذاکرات بگرام گزاره برگ‌هایی غیرواقعی را از توافق منتشر کردند این‌رویه دیگر تبدیل به عادت شده که در سکوت مقامات رسمی ایران، رسانه‌های غربی جزئیات توافق را به نفع خود منتشر کنند. درحالی‌که رسانه‌های غربی جزئیات توافق اخیر بر سر تبادل زندانیان را به ضرر ایران تشریح کرده و حتی مدعی هستند ایران دسترسی مستقیم به منابع خود ندارد رسانه‌های داخلی در نقل تعداد زندانیان نیز بعضاً آماری متفاوت را ارائه می‌دهند که نشان می‌دهد منابع رسمی برنامه‌ریزی دقیقی برای انتشار آمار نداشته‌اند. درحال حاضر مهم‌ترین سوالی که در ذهن مخاطبان به وجود آمده این است که آیا ایران در مصرف منابع ارزی خود اختیار دارد یا آن‌طور که غربی‌ها می‌گویند این منابع صرفا برای تهیه غذا، دارو و تعداد محدودی تجهیزات پزشکی کارکرد دارد. سوال دیگری که وجود دارد این است که آیا توافق ایران و آمریکا صرفا به بحث تبادل زندانیان و آزادسازی منابع مالی محدود است یا موارد دیگری به‌ویژه در حوزه مسائل هسته‌ای مورد مذاکره قرار گرفته است؟ این سوالات صرفا زمانی پاسخ داده می‌شود که مقامات وزارت خارجه ایران یک گام فراتر از انتشار کلیات برداشته و جزئیات دقیقی از محتوا توافق شکل‌گرفته را ارائه دهد. جزئیاتی که در سکوت مقامات رسمی ایران با تحریف و تفسیرهای متعدد از منابع غربی درز پیدا کرده و به روایت غالب در افکار عمومی بدل می‌شود.

زندانیان آمریکایی که قرار است آزاد شوند، جرم‌شان چه بوده؟

پنجشنبه‌شب بود که منابع غربی مدعی شدند ایران و آمریکا بر سر تبادل زندانیان بین خود به توافق رسیدند. این روزنامه اعلام کرد قرار است ۵ آمریکایی زندانی در ایران در مقابل دو زندانی ایرانی در آمریکا، آزاد شوند. این آزادی در کنار آزادسازی بخشی از پول‌های بلوکه شده ایران اتفاق خواهد افتاد. رسانه‌های آمریکایی درباره هویت این زندانی‌های آمریکایی، نوشتند: «مراد طاهباز، سیامک نمازی و عماد شرقی ازجمله زندانیان آزاد شده توسط ایران هستند، نام دو زندانی دیگر ذکر نشده، که یکی از آنها دانشمند و دیگری تاجر است.» نماینده جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل ضمن تایید خروج زندانیان آمریکایی اعلام کرد: «این خروج در چهارچوب یک توافق با واسطه‌گری کشور ثالث صورت گرفته تا طرفین ۵ زندانی مورد نظر را به‌طور متقابل آزاد کنند.» ایران ضمن تایید این تبادل اعلام کرد که قرار است دو طرف ۵ زندانی را متقابلا آزاد کنند. اگرچه رسانه‌های آمریکایی نام سه شخص از میان زندانیان آمریکایی در ایران را اعلام کردند اما اطلاعات دقیقی از هویت زندانیان ایرانی در آمریکا که قرار است مورد تبادل قرار بگیرند، توسط مقامات ایرانی اعلام نشده است. مراد طاهباز، سیامک نمازی و عماد شرقی زندانیان دوتابعیتی ایرانی-آمریکایی هستند که قرار است مورد مبادله قرار گیرند. پیش از این در روزنامه «فرهیختگان» درباره این اشخاص و علت بازداشت شدن آنها نوشته بودیم و حالا به بهانه انتشار خبر مبادله این افراد به بازخوانی داستان فعالیت و بازداشت این زندانی‌ها در ایران پرداختیم.

عماد شرقی

عماد شرقی سال ۱۹۹۲ تابعیت خود را تغییر می‌دهد و نام ادوارد را برای خود انتخاب می‌کند. ادوارد تبعه جدید کشور آمریکا، لیسانس خود در رشته مهندسی را از دانشگاه مرلند آمریکا گرفته و کارشناسی ارشد را از دانشگاه جورج واشنگتن دریافت کرده است. تحصیل او در این دانشگاه تأثیر مهمی در تبدیل وی به‌عنوان یکی از کارگزاران شبکه نفوذ و جاسوسی علیه ایران داشته است. او در دوران زندگی در آمریکا با برخی چهره‌های سیاسی این کشور از جمله آنتونی بلینکن، وزیر خارجه فعلی آمریکا و سوزان رایس، مشاور سابق

سیاست داخلی بایدن ارتباط نزدیک داشته است. خانواده شرقی نیز البته با برخی چهره‌های بانفوذ آمریکایی ازجمله رایبرت مالی، رفت و آمد خانوادگی داشته‌اند. این ارتباطات تا آنجا نزدیک بوده که خانواده شرقی پس از پیروزی بایدن در کنگره دسته‌گلی به دفتر او فرستادند. دختران ادوارد بعد از پیروزی جو بایدن در انتخابات ریاست‌جمهوری نیز برای او نامه تبریک فرستادند. در بخشی از این نامه آمده: «۳۳ سال قبل شما و پدرمان مسیر زندگی‌تان به‌هم برخورد کرد و او دوست قدیمی شما محسوب می‌شود!» ادوارد شرقی در سال ۲۰۱۶ به هدف فعالیت اقتصادی و به‌عنوان یک تاجر وارد ایران شد. شغل تجارت اما پوششی برای شرقی بود تا از این طریق به کسب اطلاعات نظامی ایران بپردازد. این فرد با کمک همدستانش، اطلاعاتی درباره صنایع هلیکوپتری ایران جمع‌آوری کرده بود. اطلاعاتی که البته ارتباطی با عرصه فعالیت اقتصادی او نداشتند و اسناد کشف شده از وی این گزاره را اثبات می‌کرد که شرقی در حوزه نظامی اقدام به جاسوسی می‌کرده و هدف از این اقدام ضربه‌زدن به زنجیره تامین قطعات برای تعمیرات هلیکوپتر بوده است. شرقی در اردیبهشت ۹۷ بازداشت شد و تا دی‌ماه در زندان ماند و بعد با قید وثیقه آزاد شد، ولی قبل از برگزاری دادگاه تجدیدنظر به‌دنبال فرار از ایران بود که بعد از مشخص شدن شبکه فرار این جاسوس نظامی، ادوارد، دوباره بازداشت می‌شود. شرقی در ژانویه ۲۰۲۱ به اتهام جاسوسی و جمع‌آوری اطلاعات نظامی به ۱۰ سال حبس محکوم شده بود.

مراد طاهباز

مراد فرزند قاسم طاهباز است که در زمان پهلوی نماینده مجلس شورای ملی بوده است. وی تابعیت سه کشور ایران، بریتانیا و آمریکا را نیز دارد. مراد طاهباز به‌واسطه یکی از شرکت‌های ثبت‌شده خود در آمریکا مدیریت ساخت مجموعه توریستی در اسرائیل را به‌عهده داشته و از شرکای تجاری رژیم‌صهیونیستی به‌شمار می‌رود. طاهباز علاوهبر ساخت‌وساز در اسرائیل و آمریکا، مدیریت توسعه قمارخانه‌های آمریکا را نیز در کارنامه دارد. وی البته به‌شمار هم علاقه زیادی دارد. او در سمتی‌اری که درباره شکار کوچ در ایران در هتل-قمارخانه پاریس در لاس‌وگاس برگزار شده بود، همراه با رضا گلسرخی و یک شکارفروش بین‌المللی به نام دیوید لیلین، راه‌های شکار در ایران و ارسال شاخ و لاشه شکار به آمریکا را برای حضار آمریکایی شرح داد. موسسه حیات وحش میراث پارسیان، که طاهباز نیز عضو هیات‌مدیره این موسسه است، تلاش می‌کرد با پوشش حفاظت از محیط‌زیست، وظایفی را که از سوی سرویس‌های خارجی به آنها واگذار می‌شد، انجام دهد. نکته جالب این است که اعضای هیات‌مدیره این موسسه حفاظت از محیط‌زیست از شخصیت‌هایی تشکیل شده بود که خود‌عامل شکار و آسیب به محیط‌زیست بودند. کامیل جعفری تبریزی، نایب‌رئیس این موسسه یکی از همین افراد است، وی گرداننده دو شرکت گردشگری شکاری به نام‌های «ایران سافاری» و «کاروان سحر» است. شرکت ایران سافاری پیش از این در دوره پهلوی نیز با استفاده از رانت‌تساب خانوادگی با اسکندر فیروز، مدیر وقت سازمان محیط‌زیست ایران شکار اتباع خارجی در ایران را مدیریت می‌کرد. طاهباز نهایتا در سال ۹۶ و در پرونده دستگیری فعالان محیط‌زیست بازداشت و به ۱۰ سال زندان محکوم شده بود.

سیامک نمازی

سال ۹۴ بود که یک ایرانی-آمریکایی توسط نهاد‌های امنیتی بازداشت شد. سیامک نمازی، فرزند باقر نمازی بود. باقر، مدیرعامل موسسه غیردولتی ایران بود که در پوشش فعالیت‌های عام‌المنفعه و ارتباط با نهاد‌های بین‌المللی نقش موثری در اجرای پروژه نفوذ در ایران را برعهده داشت. تاسیس شورای ملی ایرانیان (نایاک) آمریکا توسط باقر نمازی و فرزندش سیامک و تریتا پارسی از دیگر اقدامات وی به‌شمار می‌رود. سیامک نمازی، در سال ۷۸ با ورود به شرکت آتیه بهار تا سال ۸۶ مدیریت این شرکت را برعهده می‌گیرد. این شرکت به دلالی اقتصادی بین شرکت‌های بزرگ خارجی و ایران می‌پرداخته و از این مسیر سودی داشته در قراردادهای کلان اقتصادی نفوذ کند. او در مدت مدیریت، به‌عنوان دلال در برخی پروژه‌های بزرگ نفتی از جمله کرسنت حضور داشته است. نمازی، ضمن همکاری با معاونت علمی ریاست‌جمهوری همزمان، بانای کنفرانس کارآفرینی ۲۰۱۵ داشت. او در جلسه ۲۲ فروردین‌ماه سال ۹۲، دو ماه پیش از انتخابات ریاست‌جمهوری در این جلسه شرکت کرده و به بررسی میزان تغییرات در جمهوری اسلامی پرداخته است. نمازی اواخر سال ۹۴ و پس از ورود به ایران بازداشت شد و به جرم جاسوسی علیه ایران به ۱۰ سال حبس محکوم شده بود.